

Netkané textilie a kompozitní materiály

Grayson, M.: Encyclopedia of Composite Materials and Components, Wiley-Interscience, 1983

Agarwal, D., A.: Lawrence, J., B.: Vláknové kompozity, SNTL, Praha 1987

Bareš, R., A.: Kompozitní materiály, SNTL, Praha 1988

Sodomka, L.: Textilie jako ortotropní kompozitní materiály, Textil, 40, č. 7, 8, 9.

Doc. Ing . Eva Kuželová Košťáková, Ph.D.

Katedra chemie, FP, TUL

Eva.kostakova@tul.cz

Tel.: 48 535 3489

Budova C, 3. patro

Definice kompozitních materiálů:

Za nejobecnější definici lze považovat definici navrženou Sodomkou v [5]:

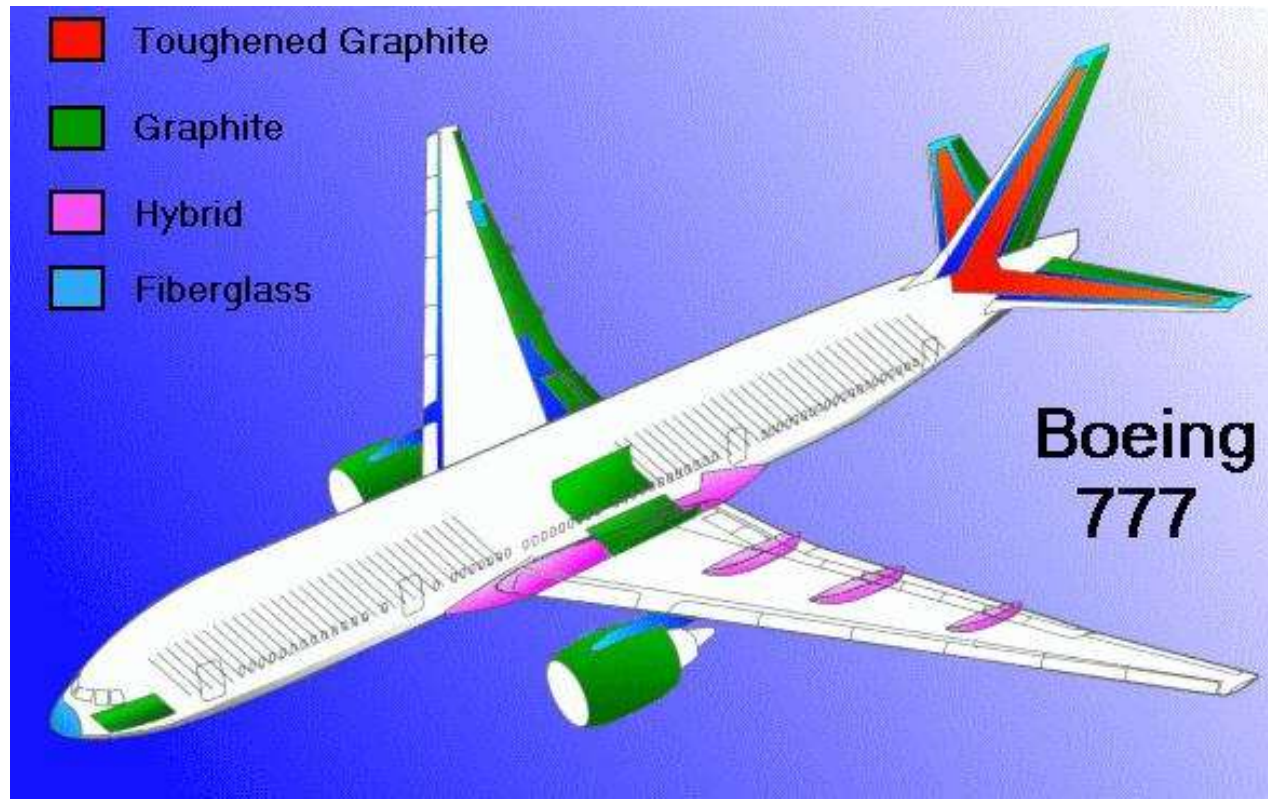
(i) Kompozitní materiály se skládají nejméně ze dvou *konstituentů* z nichž alespoň jeden je tuhý

a

(ii) jejich vlastnosti se odlišují od vlastností původních konstituentů a vlastností získaných jejich adicí.

V literatuře nalezneme řádu definic *kompozitních materiálů* [3, 4], některé z nich jsou uvedeny dále.

„Jakýkoli materiál, který není čistá látka a *obsahuje více než jednu složku*, může být teoreticky klasifikován jako kompozitní materiál. Ale odlišení kompozitního materiálu od běžné heterogenní materiálové směsi je tzv. *synergický efekt*. Synergický efekt nám říká, že kombinací materiálů je nutné získat *nové, odlišné vlastnosti*, než poskytují samotné materiály nebo lepší vlastnosti než je jen prostý součet vlastností materiálů z nichž se kompozitní materiál skládá. *Synergický účinek je tedy objektivní charakteristika, kterou se kompozitní materiály odlišují od ostatních.*“

Example: wet laid glass mat

Textile glass mat

weight: 150g/m²

width: 125cm

1 roll = 200m² (30kg)

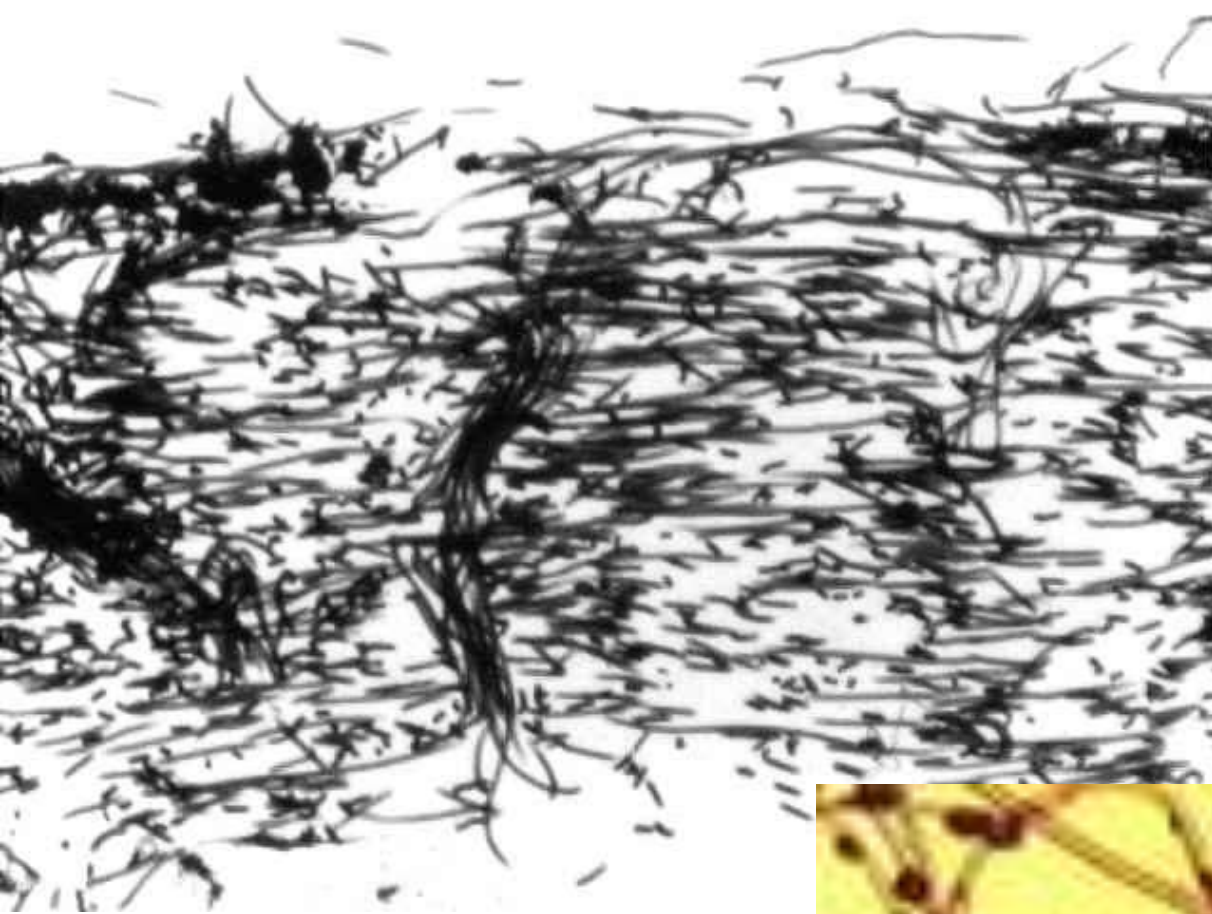
Areas of application

- car-building
- design of models
- boat building
- tank construction
- garden ponds and swimming pools

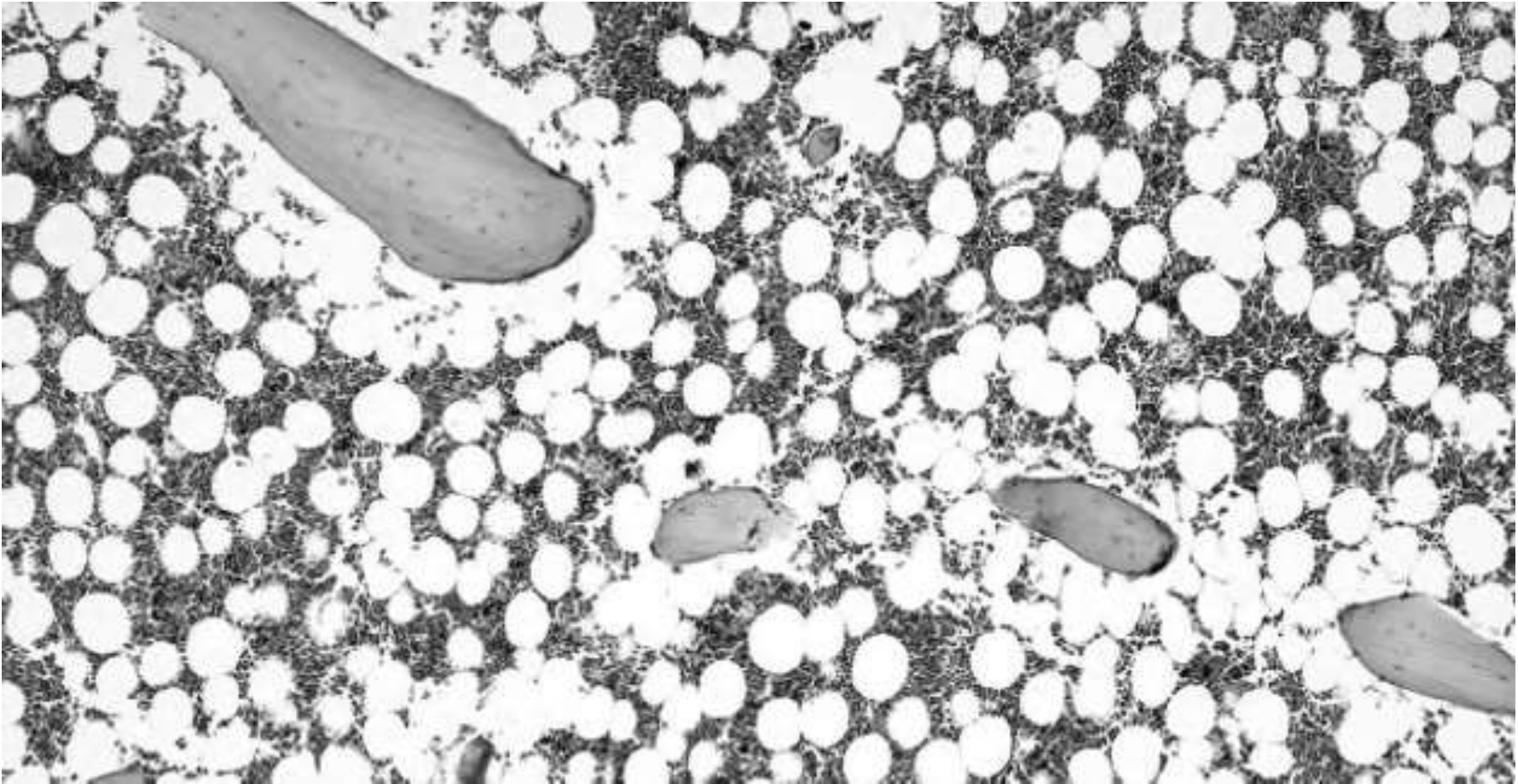

Výroba cihel z jílu
promíseného se sušenou
slámou. Vlákna slámy
zabraňovala křehkému lomu
cihel.

Nyní se budeme zabývat terminologií popisu kompozitních materiálů. Zároveň objasníme neznámý pojem "**konstituent**" obsažený v **části (i)** definice kompozitních materiálů.

Mikroskopický snímek kosti s viditelnými kolagenovými vlákny, které fungují jako výztuž.

Terminologie popisu struktury kompozitních materiálů

Konstituent je společný název pro složku a fázi. Oba dva poslední pojmy můžeme chápat v termodynamickém smyslu, který je znám z Gibbsova pravidla fází.

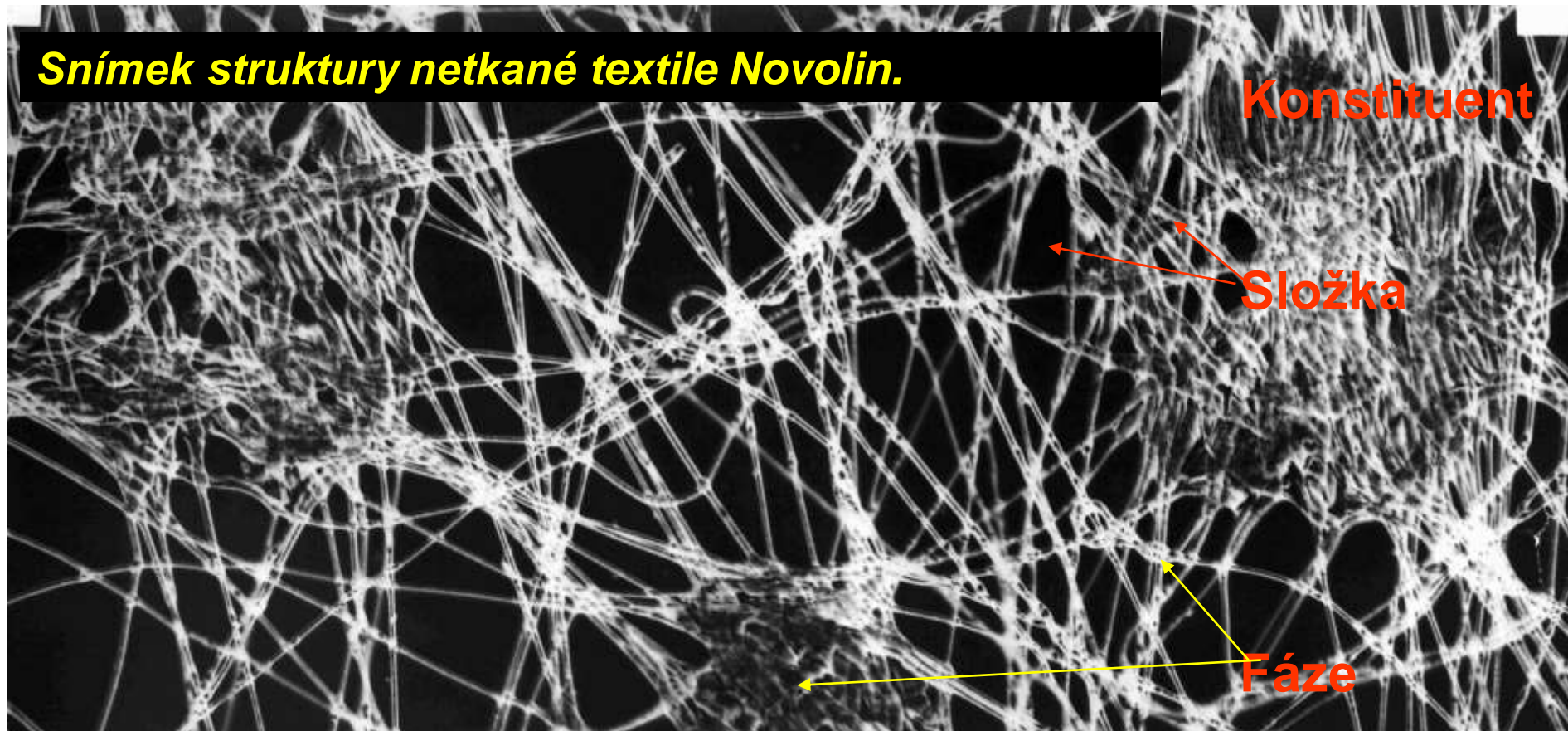
(Gibbsovo fázové pravidlo definuje počet fází, které mohou koexistovat v jedné asociaci za termodynamické rovnováhy.)

Složka je chemická látka skládající soustavu. Soustavou zde rozumíme kompozitní materiál (netkanou textilií).

Za **fází** kompozitního materiálu označujeme odlišné struktury jedné složky, což je podobné Gibbově definici fáze jako homogenní části soustavy oddělené hranicí od ostatních fází fázovým rozhraním.

Snímek struktury netkané textile Novolin.

<i>Složky Novolinu</i>	<i>Fáze Novolinu</i>	<i>Konstituenty Novolinu</i>
Viskóza Polyester Vzduch	Viskózová vlákna – jedna fáze Vzduch – jedna fáze Polyesterová vlákna - dvě fáze (jednou je vlákno a druhou jsou oblasti přeměněné na destičky účinkem rastru kalandru)	Viskózová vlákna Polyesterová vlákna Polyesterové destičky Vzduch

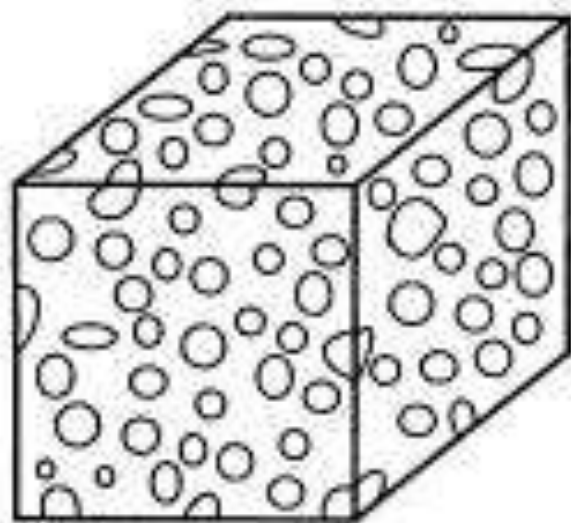
Konstituenty kompozitních materiálů (netkaných textilií) rozdělujeme do dvou tříd a to na **disperované neboli nespojité konstituenty** a na **matrice neboli spojité konstituenty**.

Samotné kompozity se rozlišují podle druhů nespojitých konstituentů v nich obsažených. Rozlišujeme tři skupiny kompozitních materiálů:

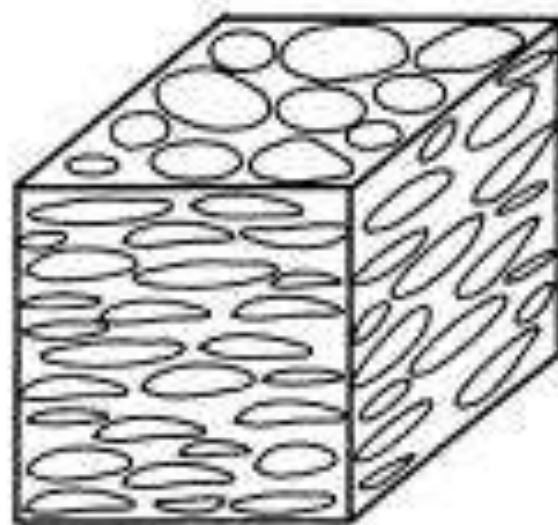
1) První jsou **částicové kompozitní materiály** (partikulové kompozity) jejichž disperzované konstituenty jsou částice. Za **částici** považujeme takový objekt jehož délkové charakteristiky ve třech vzájemně kolmých směrech jsou srovnatelné při jakékoli orientaci objektu. Částicovým kompozitem je například beton.

2) Do druhé skupiny patří **vláknové kompozitní materiály**. Sem patří například netkané textilie mechanicky vázané. Dispergovaná fáze těchto kompozitních materiálů je tvořena vlákny.

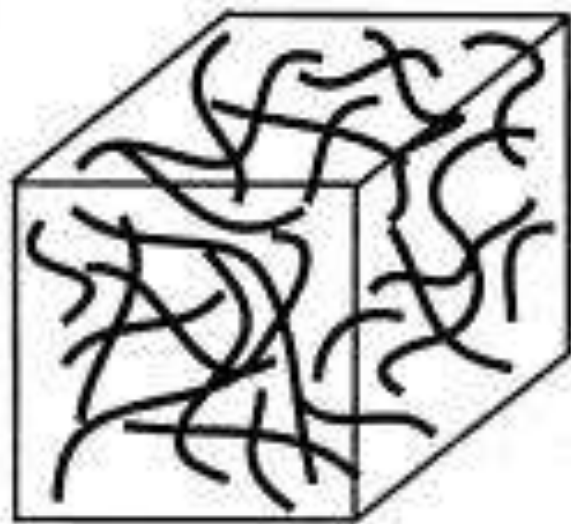
3) Posledním druhem jsou **kompozitní materiály kombinované**. Jejich dispergované konstituenty jsou vlákna i částice. Do této skupiny patří převážně pojené netkané textilie.

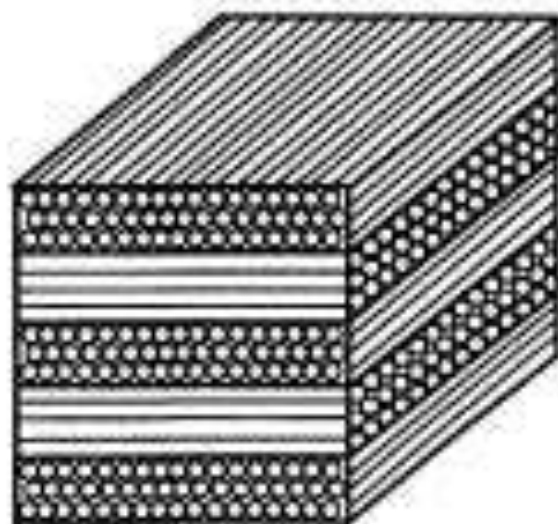
Particulate composite

Flake composite

Fiber reinforced composite

Laminated composite

Strukturu kompozitních materiálů popisujeme zpravidla na třech níže uvedených úrovních.

1) Hovoříme-li o **makrostruktuře** máme na mysli znalost druhů konstituentů, jejich rozložení v kompozitním materiálu a jejich vzájemné vazby v makroskopickém měřítku.

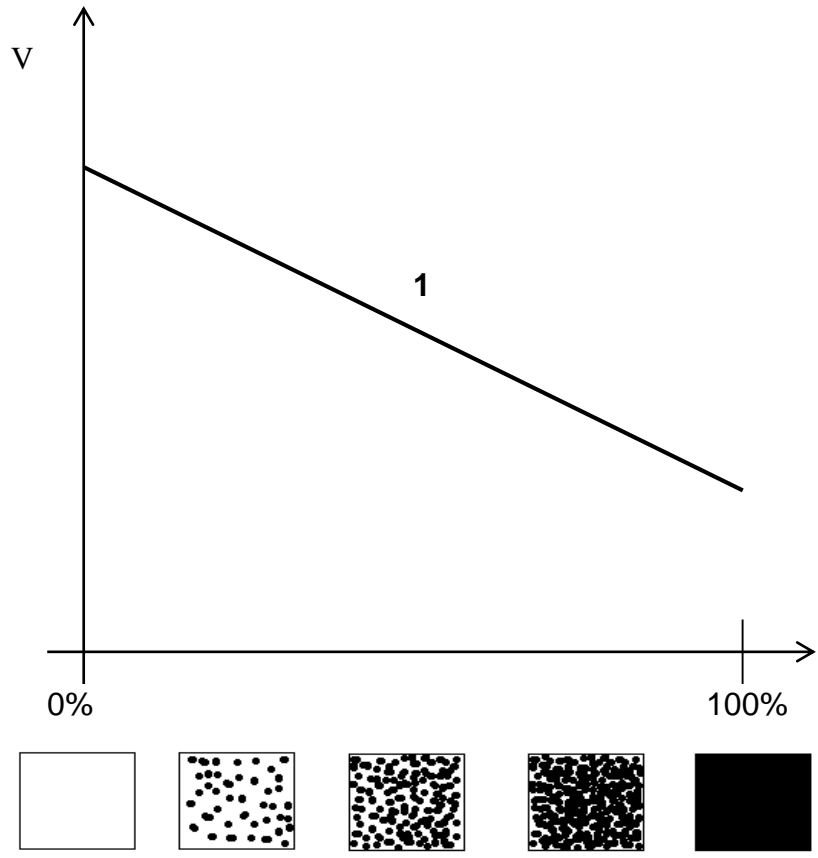
2) **Infrastrukturou** rozumíme strukturu jednotlivých konstituentů bez ohledu na přítomnost ostatních částí materiálu.

3) Za **mikrostrukturu** kompozitního materiálu považujeme strukturu konstituentů a rozhraní mezi konstituenty na molekulární či atomární úrovni.

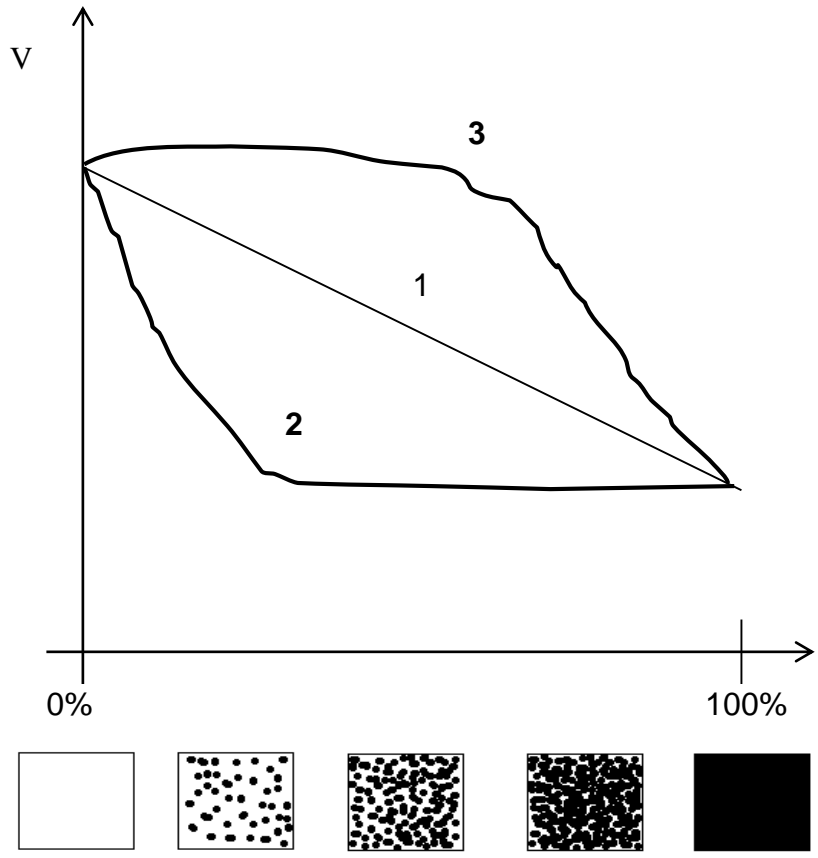
2D C-C composite cross-section.

Bod (ii) výše uvedené definice kompozitních materiálů popisuje jejich typické chování, kterému se říká **kompozitní působení (synergický efekt)**.

Zastoupení konstituentu A (černý)

a)

Zastoupení konstituentu A (černý)

b)

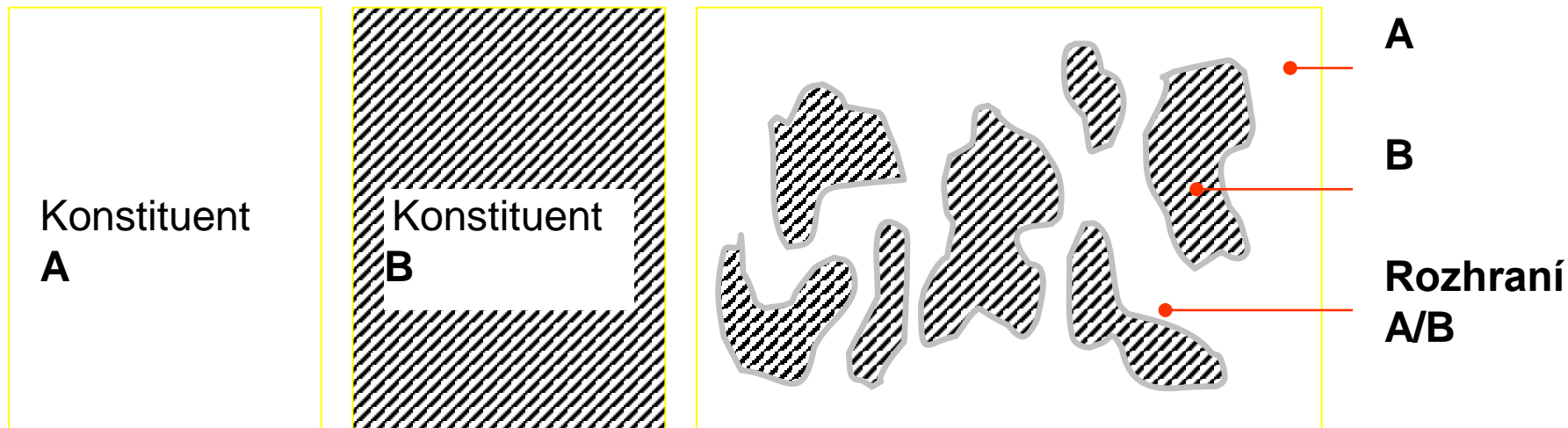
Závislost hodnoty vlastnosti V (např. ohybové tuhosti, pevnosti, filtračních vlastností atd.) materiálu složeného ze dvou konstituentů A a B na zastoupení konstituentu A.

Příčiny jevu zvaného **kompozitní působení** vysvětlujeme komplikovanou strukturou kompozitních materiálů.

V některých případech je pro kompozitní působení rozhodující **makrostruktura**. Podrobněji se tímto případem budeme zabývat v kapitole nazvané "Pevnost netkané textilie armované lineárními útvary".

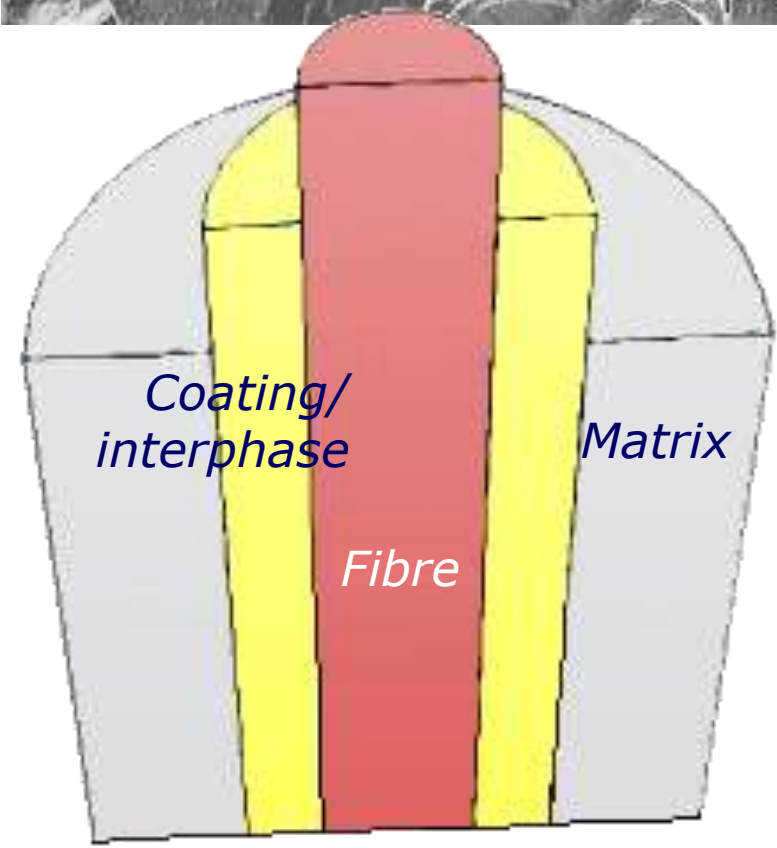
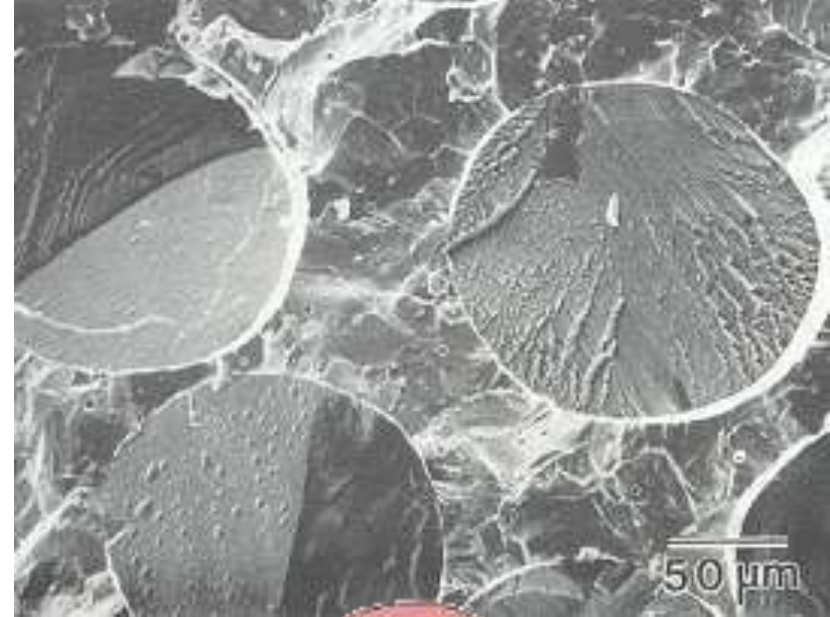
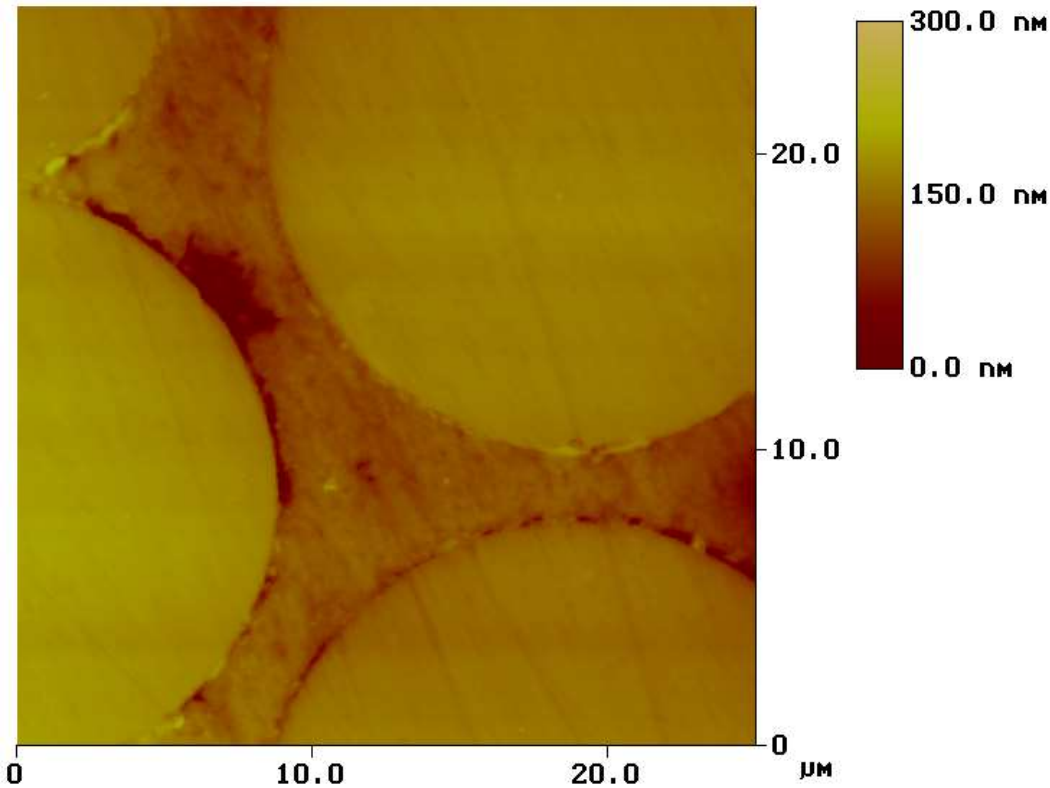
Druhé možné vysvětlení kompozitního působení je na úrovni **mikroskopické**: Na rozhraní konstituentů vznikají vrstvy mající diametrálně odlišnou mikrostrukturu a chování v porovnání s vnitřními oblastmi jednotlivých konstituentů.

Pak je možné říci, že kompozitní materiál se skládá nejen z konstituentů A a B, ale i z jejich **rozhraní** a právě projevy rozhraní mezi konstituenty mají za následek kompozitní působení.

K vysvětlení **kompozitního působení** na úrovni mikrostruktury: kompozitní materiál obsahuje **kromě konstituentů A a B** také jejich **rozhraní A/B**. Toto rozhraní má odlišné vlastnosti od vnitřních oblastí konstituentů a způsobuje jev známý jako kompozitní působení.

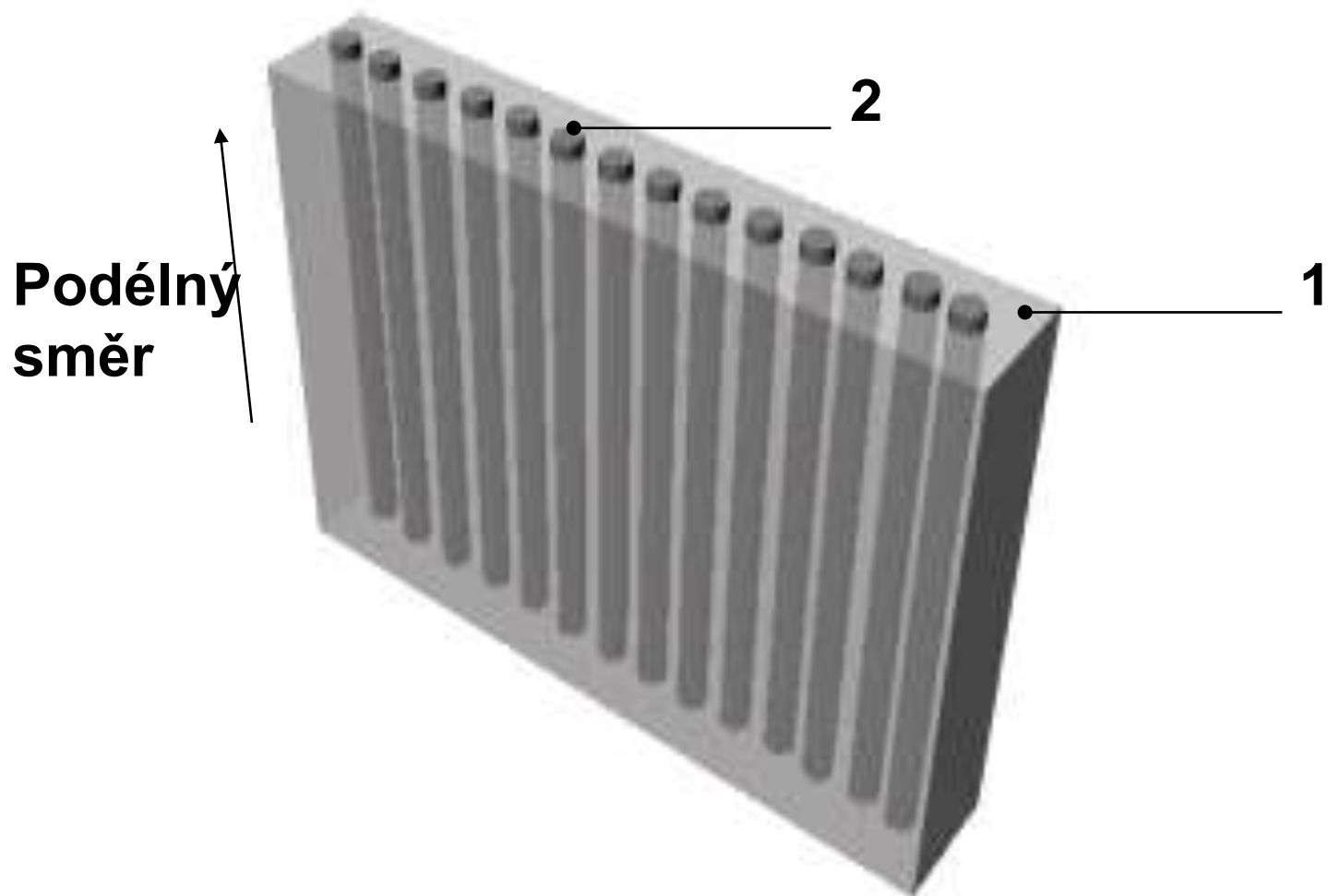

The glass fiber-reinforced epoxy composite shown in this image was exposed to a moist environment. Interfacial debonding, which caused a reduction in the strength of this material, can be observed between the glass fibers and the epoxy matrix in this AFM topographic image.

Pevnost netkané textilie armované lineárními útvary

Eva Košťáková a David Lukáš

[1] Agarwal, D., A.: Lawrence, J., B.: Vláknové kompozity, SNTL,
Praha 1987

Struktura armované NT složené z rouna (1) zpevněného vpichováním a přízí (2), které jsou uloženy paralelně s podélným směrem výrobku.

Faktory ovlivňující hodnotu pevnosti kompozitního materiálu (NT vyztužené lineárními útvary):

- a) **Anisotropie** materiálu: Jinou pevnost armované NT naměříme při deformaci v podélném směru a jinou při deformaci v příčném směru.
- b) Nehomogenost neboli **nestejnoměrnost**: Pevnost netkané textilie může být ovlivněna kolísáním její plošné hmotnosti. Slabá místa jsou zpravidla přednostně porušována a od nich se začínají šířit trhliny.
- c) **Vazba rozhraní konstituentů**: Příze a rouno mohou být vázány mechanicky, pojením nebo mezi nimi vazba být nemusí.
- d) Chování kompozitu je přirozeně ovlivněno **chováním konstituentů** samotných.
- e) Pevnost kompozitu je závislá na **zastoupení jeho konstituentů**. Toto plyne přímo z definice kompozitních materiálů.
- f) Pevnost je ovlivněna **způsobem zatěžování** kompozitu, které může být cyklické, necyklické, jednoosé, dvouosé, lokální nebo celkové.

ad a) Armovanou NT budeme zkoumat při **zatěžování ve směru podél armujících vláken.**

ad b) Rouno i armující příze budeme pokládat za **dokonale homogenní.**

ad c) Předpokládejme, že mezi přízí a zpevněným rounem je **velmi slabá vazba.** To znamená, že porušená příze se na dalším přenosu napětí nepodílí.

ad d) Pro rozbor, který je naším cílem, musíme zjistit **deformační chování** samotné příze a samotného zpevněného rouna bez příze.

ad e) Zastoupení příze v armované NT budeme vyjadřovat pomocí poměru **lineární hmotnosti všech úseků příze M_p** ve vzorku netkané textilie o celkové lineární hmotnosti vzorku M_L , skládajícího se z rouna i příze.

ad f) Pevnost Armované NT budeme určovat z běžného testu pro textilní materiály, kterým je **jednocyklický test v jednoosé napjatosti s konstantní rychlostí přetvoření.**

Kvalitativní rozbor

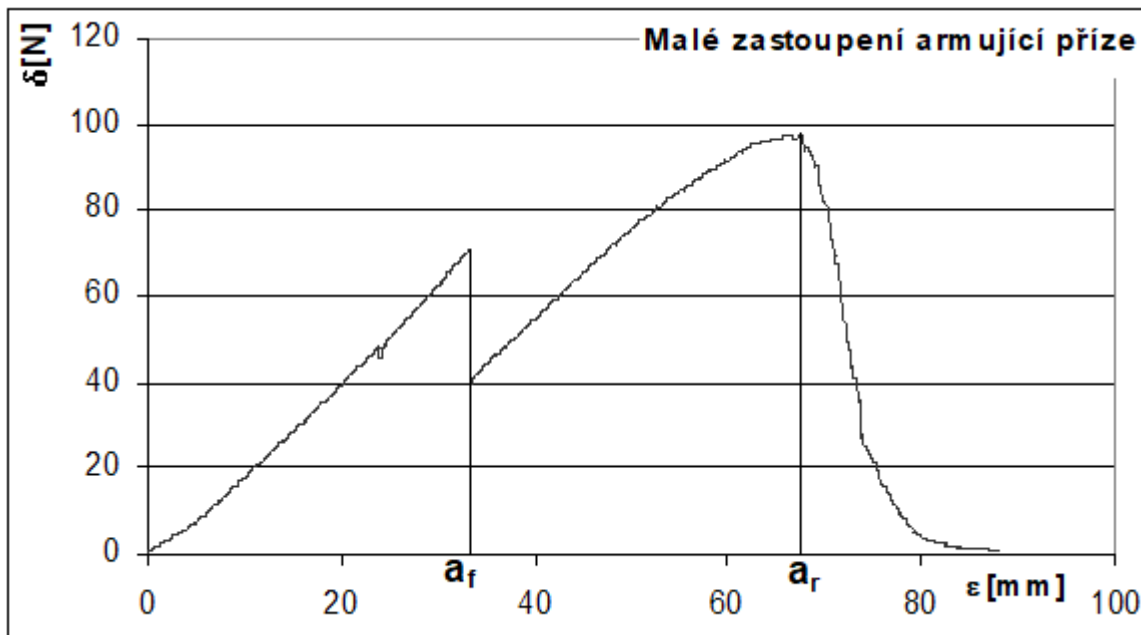
Deformační křivka na obrázku

a) znázorňuje výsledek deformačního testu jednou přízí armované netkané textilie vyrobené technologií spun-lace.

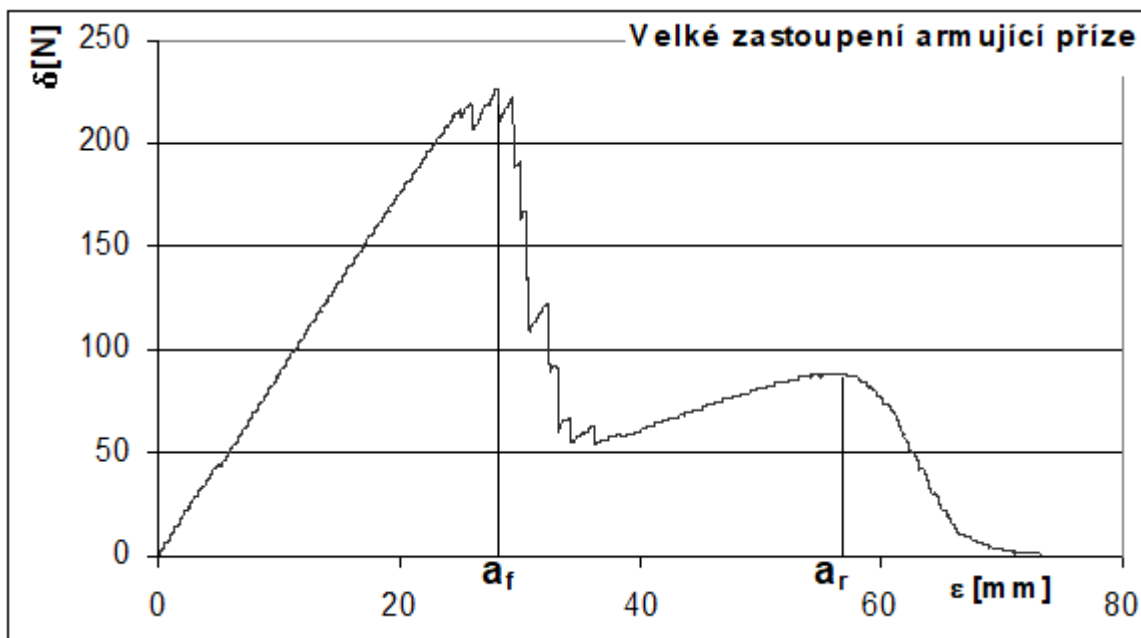
b) platí pro tentýž spun-lace materiál armovaný osmi přízemi.

Na vertikální osu je vynášena síla δ , na horizontální prodloužení ε .

a)

b)

Kvantitativní popis

$$F = F_R + F_P.$$

Ve zvoleném okamžiku
deformačního testu přenáší
vzorek silu F .

$$\sigma M_L = \sigma_R M_R + \sigma_P M_P,$$

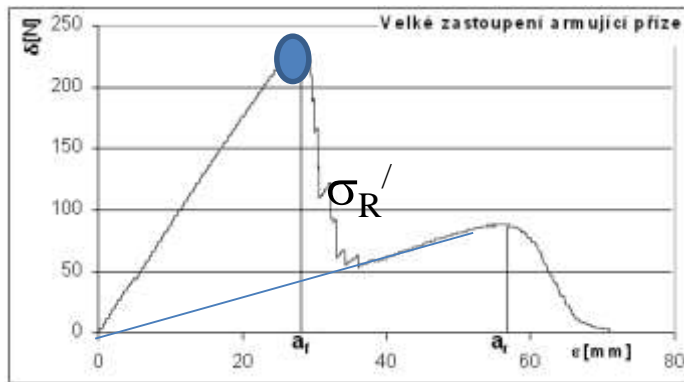
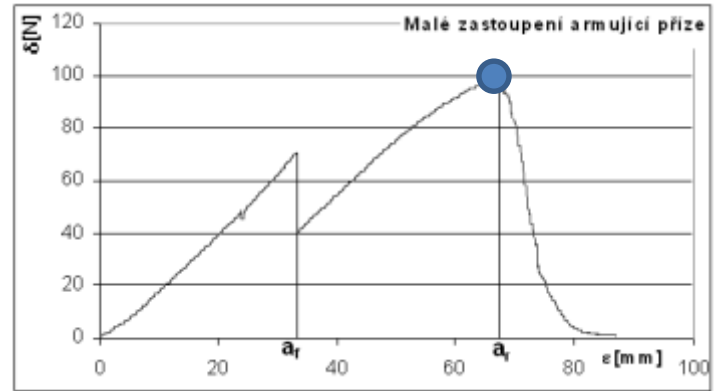
M – lineární
hmotnost
(jemnost)

$$M_L = M_R + M_P,$$

$$\sigma = \sigma_P \frac{M_P}{M_L} + \sigma_R \left(1 - \frac{M_P}{M_L} \right).$$

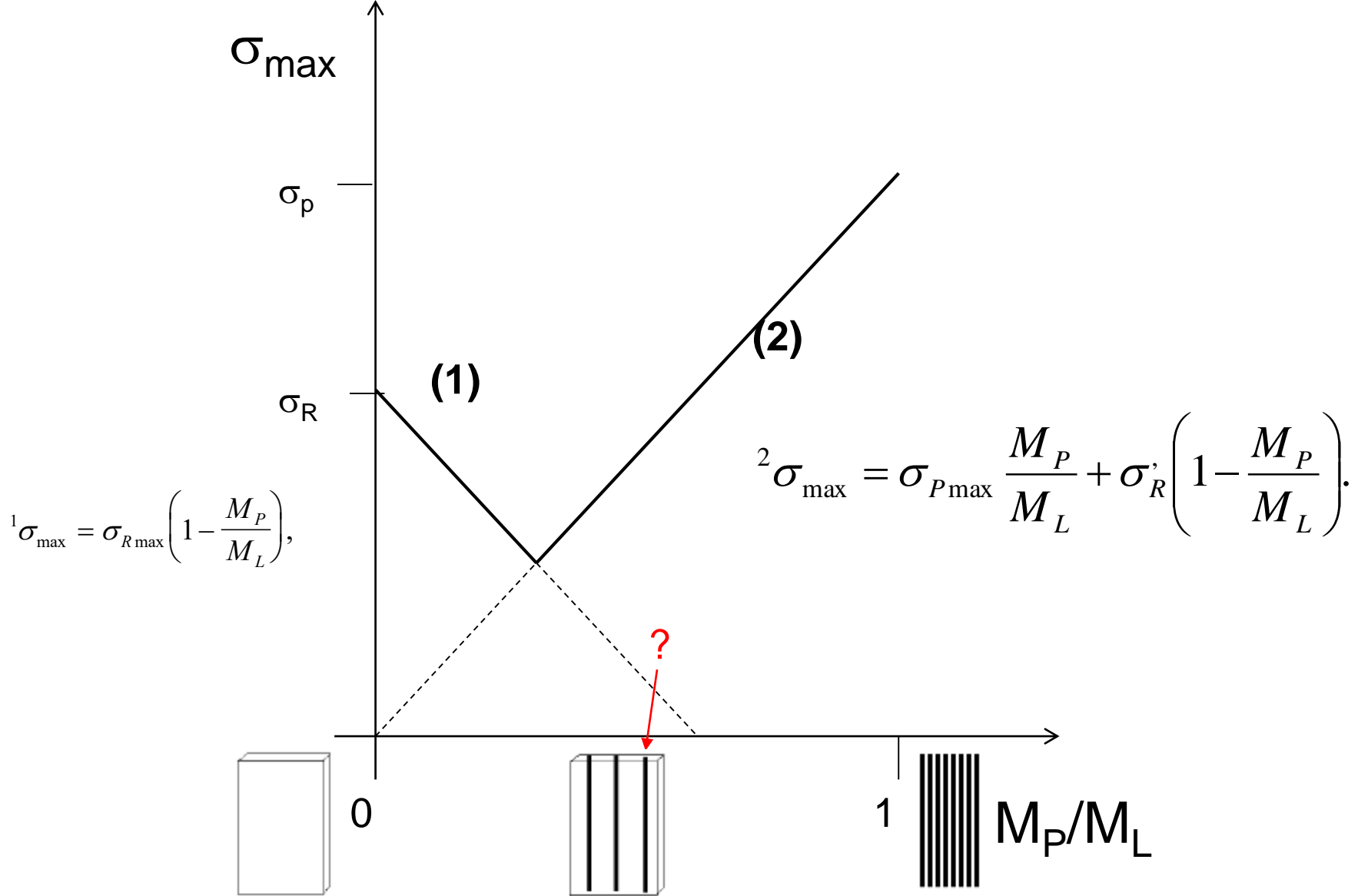
$$\sigma = \sigma_P \frac{M_P}{M_L} + \sigma_R \left(1 - \frac{M_P}{M_L} \right).$$

$$^1 \sigma_{\max} = \sigma_{R \max} \left(1 - \frac{M_P}{M_L} \right),$$

$$^2 \sigma_{\max} = \sigma_{P \max} \frac{M_P}{M_L} + \sigma_R' \left(1 - \frac{M_P}{M_L} \right).$$

Závislost pevnosti Geofiltexu (rouno zpevněné vpichováním a přízemi) $\sigma_{\max}$ na zastoupení armující příze M_P/M_L